

WERKGROEP BUIGT ZICH OVER VERZAMELDE WERKEN SCHILLEBEECKX

Het is reeds langer een wens van het bestuur van de Stichting Edward Schillebeeckx om (een selectie van) de belangrijkste werken van Edward Schillebeeckx in verzamelde vorm te brengen. In november 2003 is een werkgroep in het leven geroepen om over de wenselijkheid en de haalbaarheid van dit project te spreken. De werkgroep bestaat uit: dr. Erik Borgman, prof. dr. Wil Derkse, prof.dr. Herman Häring, prof.dr. Frans Maas, drs. Ted Schoof, prof. dr. Robert Schreiter, dr. Carl Sterkens en Frank Bosman. Tijdens een eerste bijeenkomst van de werkgroep zijn twee ideeën naar voren gekomen: de uitgave van een complete en kritische verzameling van alle werken van Schillebeeckx, en een Engelstalige selectie van zijn belangrijkste werken.

Kritisch allesomvattend

Het wetenschappelijk belang van een uitgave van de complete werken is groot, zowel uit theologisch, als uit historisch-cultureel oogpunt. Schillebeeckx is immers niet alleen één van de grootste theologen van de vorige eeuw, maar is van grote invloed geweest op de internationale positie van de Nederlandstalige theologie. Een compleet verzameld werk vraagt echter een grote personele en financiële inspanning, wellicht zo groot dat deze op dit moment of op relatief korte termijn niet kan worden opgebracht. Schillebeeckx' werk is dusdanig omvangrijk en divers van soort dat een verzamelde uitgave voorzien zou moeten worden van kritische (tekst)aanduidingen en inleidingen. Bovendien is een groot aantal teksten (bijvoorbeeld collegedictaten) niet geordend of digitaal beschikbaar zijn. Soms verschilt de context waarin bepaalde teksten verschenen zo sterk van de huidige, of was deze context zo specifiek, dat deze niet zonder commentaar of kanttekeningen publicerbaar zijn.

Engelstalige selectie

Een Engelstalige uitgave van een selectie van de werken van Schillebeeckx is op middellange termijn wellicht beter realiseerbaar. Een aantal belangrijke werken van Schillebeeckx zijn niet meer in het Engels verkrijgbaar. Ook is de verspreiding van een dergelijke selectie vele malen groter dan een Nederlandstalige uitgave. Op basis van enkele criteria heeft de werkgroep een beperkte lijst van Schillebeeckx' werken samengesteld die zij graag opnieuw zagen uitgegeven. Het betreft de criteria van theologische relevantie voor deze tijd; bekendheid; invloed op de ontwikkeling van de (systematische) theologie; en tot slot de mate van belangstelling zoals die blijkt uit vragen bij de uitgever en de stichting Edward Schillebeeckx. De volgende voorlopige (!) selectie werd gemaakt: Jesus: An Experiment in Christology; Christ: The Christian Experience in the Modern World; Interim Report on the Books Jesus and Christ; Church: The Human Story of God, Ministry; A Case for

Change; Revelation and Theology I en II; World and Church; The Understanding of Faith; Interpretation and Criticism; God the Future of Man en Christ the Sacrament.

Toekomst

De werkgroep heeft zich voorgenoemen zich voornamelijk te richten op de (her-)uitgave van een Engelstalige selectie. Ook dan moeten voldoende financiële middelen worden gevonden voor digitalisering van de betreffende publicaties, voor een gedeeltelijke hervertaling of verbetering van de bestaande vertaling, en voor het drukbaar maken van de digitale bestanden. Op basis van bovenstaande (voorlopige) selectie worden de kosten van dit project geschat op – 25.000 (exclusief drukwerk en verspreiding). De Stichting is momenteel doende fondsen te werven. Tevens zal contact worden opgenomen met houders van het copyright van de Engelse vertalingen. Via de website kunt u op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen (<http://www.ru.nl/schillebeeckx> onder sectie nieuws).

SCHILLEBEECKX' COLLEGEDICTAAT HERMENEUTIEK INTEGRAAL ON-LINE

Prof. dr. E. Schillebeeckx doceerde van 1958 tot 1983 als hoogleraar Dogmatische en Historische Theologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (vanaf 1 september 2004: Radboud Universiteit Nijmegen). Tijdens deze jaren mocht het college 'Hermeneutiek' zich in grote belangstelling verheugen van studenten en afgestudeerden, zowel van binnen als van buiten de Nijmeegse Universiteit.

Schillebeeckx schreef indertijd dat dit college ondermeer wilde laten zien dat de vooronderstellingen van de geesteswetenschappelijke hermeneutiek aanvechtbaar zijn en dat om die reden steeds idealistische, subjectivistisch en psychologiserende trekken in deze hermeneutiek terug te vinden zijn. Schillebeeckx wilde met deze kritiek geenszins anti-hermeneutisch zijn (zoals dat bij sommige structuralisten wel het geval was), maar eerder een poging ondernemen om de hermeneutiek te redden door ze op een vastere en meer objectieve bodem te grondvesten. Daarmee was dit college tegelijk een kritiek op een louter semiotisch-structureel verstaan van teksten. Over de diepere betekenis van zijn dictaat zegt Schillebeeckx het volgende: "Er is geen absoluut uitgangspunt. We trekken binnen in een verhaal dat al begonnen is. We beginnen dus bij een willekeurig punt binnen de

open geslotenheid van een eindige wereld. Als dit ten diepste met 'hermeneutische cirkel' is bedoeld, ontsnapt geen mens en geen wetenschap eraan." Het uitgebreide collegedictaat is nooit gepubliceerd. De Stichting Edward Schillebeeckx ontving de afgelopen jaren diverse vragen om het dictaat publiek ter beschikking te stellen. Omwille van deze aanhoudende belangstelling heeft de Stichting besloten het collegedictaat voor een breed publiek te ontsluiten door middel van digitale publicatie (in pdf-formaat) op haar website <http://www.ru.nl/schillebeeckx>.

De tekst is gebaseerd op Schillebeeckx' eigen aantekeningen en het dictaat zoals dit in het collegejaar 1978-1979 werd gebruikt. Om zo dicht mogelijk bij de tekst van Schillebeeckx te blijven, heeft de redactie de structuur en het taalgebruik van het originele dictaat volledig in tact gelaten. Slechts de

bibliografische informatie en de excursus werden - omwille van de leesbaarheid - in de vorm van voetnoten of bijlagen opgenomen.

Schillebeeckx' taal is bloemrijk en voor het huidige taalgevoel wellicht hier en daar gedateerd. Toch is ook dit element gehandhaafd, niet alleen vanwege de authenticiteit van het dictaat, maar ook - en vooral - omdat theologie ontstaat in een concrete geschiedenis van tijd en ruimte, welke steeds beperkt zijn en onderhevig aan veranderende perspectieven. Schillebeeckx zelf: "Aangezien ons kennen en interpreteren nooit een 'absoluut weten' is, zal een dosis subjectiviteit en historisch perspectivisme altijd kleven aan elke uitleg en hermeneuse; maar het is wel zaak dit subjectivisme niet onnodig te verruimen, het dus binnen rationeel gecontroleerde grenzen te houden, - grenzen die overigens eigen zijn aan onze *condition humaine*."

COLLEGEREEKS CREATION AND ESCHATOLOGY IN INTERCULTURAL PERSPECTIVE

Doorspekt met persoonlijke anekdotes doceerde Prof. dr. R.J. Schreiter in november en december 2003 in Nijmegen over de beperkingen van de menselijke taal, over mythes en mythologie, over begin en einde van de kosmos.

Ongeveer veertig studenten en andere belangstellenden volgden de jaarlijkse collegereeks van de bijzonder hoogleraar *Theologie & Cultuur* vanwege de Stichting Edward Schillebeeckx. Naast zijn aanstelling als bijzonder hoogleraar vanwege de SES, is prof. dr. R.J. Schreiter als hoogleraar systematische theologie verbonden aan de Catholic Theological Union in Chicago (USA).

Het begin structureert het heden

Schreiter probeert de Joodse en christelijke verhalen over het begin van de kosmos (uit Genesis 1 en 2) te plaatsen in een intercultureel perspectief. Aan de hand van auteurs als Bruce Lincoln, William Schremp, William Hansen, Lawrence Sullivan, Mircea Eliade en Edmund Leach worden een aantal algemene kenmerken van *origin-stories* naast elkaar gezet. Naast de scheppingsverhalen uit de

Joodse traditie, kwamen ook andere verhalen aan bod. Hierbij valt op dat het begin der tijden wordt verbeeld naar de realiteit of de gewenste realiteit van hen die het verhaal vertellen. Zo is het eerste, meer gestileerde en liturgische scheppingsverhaal uit Genesis waarschijnlijk ook een poging van de auteurs om het relatief rustige heden van de na-Babylonische ballingschap tot norm te verheffen: "God heeft het zo gewild", geordend en overzichtelijk.

Het hier en nu kan ervaren worden als chaotisch, gevaarlijk en onbegrijpelijk. De verhalen over een ongerept verleden kan het wrede nu structuren. Zo is het verhaal uit Genesis over de verdrijving van de mens uit de tuin van Eden een wereldwijd teruggevonden motief over een verloren gegaan, idyllisch, maagdelijk verleden.

Het einde geeft een doel

Wat geldt voor de origin-stories van overal, geldt ook voor de *end-stories* of de eschatologie. Door een blik in de toekomst te werpen kan men zin en richting krijgen en geven voor het vaak chaotische heden. Diverse modellen van 'acute apocalyps' hebben we voorbij zien komen in extreem marxisme, terrorisme of fundamentalisme: 'we leven in de eindtijd.' Edward Schillebeeckx waarschuwt tegen de vormen van apocalyptiek die proberen vanuit de toekomst naar het heden te kijken (hetgeen onmogelijk is) in plaats om

vanuit het verleden in het heden aan de toekomst te werken. Volgens Schreiter, die Schillebeeckx aanhaalt, heeft deze gerichtheid op de toekomst er ook voor gezorgd dat wij Gods transcendentie niet meer op een ver-eeuwigd en versteend verleden plakken, maar op de toekomst. De mens zal daarom God in verband brengen met de toekomst van de mens, en, omdat de mens persoon is binnen een gemeenschap van mensen, uiteindelijk met de toekomst van het hele mensdom in zijn geheel. God manifesteert zich dan nu als 'Hij die komt'

"WE SPREKEN OVER BEGIN EN EINDE, MAAR EIGENLIJK BEDOELEN WE NU"

of 'de Komende'. Deze belofte-in-de-toekomst, die God is, moet de mens echter zelf wel 'in vertrouwen op de belofte ontginnen en uitbouwen.'

Met deze blik naar de toekomst, die alleen vanuit het verleden zichtbaar

PROF. DR. ROBERT SCHREITER:

kan worden, sloot Schreiter de colleges af. Hij kondigde aan volgend jaar graag terug te komen om het thema 'lijden' uitgebreider te behandelen.

Frank Bosman

Bron: SES

WEBSITE KRIJGT FACE-LIFT

In het afgelopen half jaar is er stevig gesleuteld aan de website van de Stichting Edward Schillebeeckx. Naast een aantal kleine aanpassingen, zijn enkele vernieuwingen doorgevoerd.

De nieuwssectie is weer in bedrijf genomen, de *Frequently Asked Questions* (FAQ) bestaat nu uit zes meest gestelde vragen. Ook zijn de nieuwsbrieven vanaf nummer 21 digitaal na te lezen. Naast de al eerder beschikbaar gestelde digitale versie van de bibliografie van Schillebeeckx (opgesteld door Ted Schoof en Jan van Westelaken), zijn nu ook de correcties en aanvullingen hierop toegankelijk, evenals een secundaire bibliografie. Deze secundaire bibliografie met name van belang voor de verdere bestudering en systematisering van (de invloed van) de theologie van Schillebeeckx. Honderden boeken, artikelen en proefschriften zijn opgenomen in meer dan tien talen.

Verder is het collegedictaat Hermeneutiek, zoals Schillebeeckx dit

<http://www.ru.nl/schillebeeckx>

doceerde in de jaren zeventig van de vorige eeuw aan de KU Nijmegen, online gepubliceerd. Dit dictaat is nooit eerder gepubliceerd. Zie voor meer informatie elders in deze nieuwsbrief.

Kom (nog) eens kijken op de website! In verband met de naamswijziging

van de Katholieke Universiteit Nijmegen in Radboud Universiteit Nijmegen per 1 september 2004, wordt de website:
<http://www.ru.nl/schillebeeckx>
(voorheen:
<http://www.kun.nl/schillebeeckx>).

STUDENTEN THEOLOGIE OVER SCHILLEBEECKX

'IK VIND HEM WAT INGEWIKKELD'

Het is 21 jaar geleden dat Edward Schillebeeckx afscheid nam als hoogleraar Dogmatiek aan de KU Nijmegen. Wordt zijn theologie nog steeds gedoceerd aan studenten? Wat betekent zijn theologie voor hen en hun eigen manier van theologiseren? Twee studenten geven antwoord: Jos Moons studeert dit jaar af bij de vakgroep Systematische Theologie en Canoniek Recht aan de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht, en Antonio D. Sison promoveert op 24 mei 2004 om 15.30 uur in de Aula van de KU Nijmegen op *Political Holiness in Third Cinema: The Crystallization of Edward Schillebeeckx's Eschatological Perspective in 'Perfumed Nightmare'*.

Hoe ben je met de theologie van Schillebeeckx in aanraking gekomen en hoe waardeer je deze?

Jos Moons, KTU

Jos Moons: "Wat ik van Schillebeeckx weet, is met name via het college Schepping en Voltooiing van Theo Bell. We hebben er een artikel gelezen over dit onderwerp. Ik herinner me Schillebeeckx als een bevlogen theoloog, die positie inneemt en dus duidelijk een bezorgdheid heeft. Ik herinner me de bezorgdheid om de verant-

woordelijkheid van de mens en een bezorgdheid om de waarde van de tijd hier op aarde ('in de hemel kan niet voltooid worden wat hier op aarde niet begonnen is', ik zeg het maar met mijn woorden). Verder heb ik iets in zijn boek over het Ambt gelezen. Ik heb niet genoeg achtergrondkennis om hem volledig te kunnen begrijpen. Wel zie ik dat hij hier een niet-conventioneel standpunt inneemt. Ik word er niet meteen enthousiast van, maar moet eerst de uitdaging aan om hem te begrijpen en zijn 'zorg' te verstaan. Ik waardeer het dat Schillebeeckx duidelijk is, en vanuit zijn verantwoordelijkheid als theoloog een 'zorg' durft te verwoorden en uit te werken. Ook als die niet 'conventioneel' of traditioneel is, en juist dan."

Antonio D. Sison: "Mijn eerste ontmoeting met de theologie van Schillebeeckx was in één van zijn kleinste boekjes, *I Am a Happy Theologian*. Mijn eerste idee van zijn theologie was dat het ondoordringbaar abstract was. Hierdoor vermeed ik zijn trilogie. Pas toen ik materiaal verzamelde voor mijn scriptie over Latijns Amerikaanse bevrijdingstheologie kwam ik - tot mijn eigen verbazing - weer in aanraking met Schillebeeckx. Hij heeft zeker iets te zeggen over de Derde Wereld. Er is een onderwaardering van de bevrijdingstheologische trekken in de receptie op zijn werken in Westerse, theologische kringen."

Antonio D. Sison, KU Nijmegen

Wat is Schillebeeckx' belangrijkste bijdrage aan de theologie in het algemeen?

Moons. "Als je probeert Schillebeeckx in zijn eigen tijd te plaatsen en de 'gangbare' theologie van het moment erbij denkt, moet - denk ik - geconcludeerd worden dat hij niet alleen aan het theologisch denken van individuen, maar ook aan de theologie als 'stroming' heeft bijgedragen. Even kort door de bocht gezegd: op een metafysische scheppings- en voltooiingsleer die weinig met ons te maken heeft, doet Schillebeeckx correcties. Bijvoorbeeld door erop te wijzen dat voltooiing alles te maken heeft met wat wij hier op aarde gedaan hebben. Overigens zijn deze correcties in de wortel verbonden met de actuele aandacht voor geloof als heilshistorisch gebeuren, en met God als een relationele God vóór dat Hij Metafysisch Zijnde is. De aandacht voor de mens en de aarde is heilshistorisch in zover-

>>>

re hier wordt verondersteld dat God en mens met elkaar om gaan, en dat Gods voltooiing in zekere zin afhankelijk is van de mens.”

Sison: “Afkomstig uit een Derde Wereldland worstel ik altijd met de vraag: ‘Waar is God in de extreme armoede en in het lijden van de volkeren in de Derde Wereld?’ Schillebeeckx geeft een antwoord dat ik immens belangrijk vind: God is aanwezig in het protest van de lijdende mensen, die verwerpen wat zij ontvingen als ‘niet-God’. Naar mijn mening is de categorie van de negatieve contrastervaringen, zoals die verwoord is in *Political Holiness*, Schillebeeckx’ meest relevante bijdrage voor de Derde Wereld.

Wat betekent de theologie van Schillebeeckx voor je eigen theologie?

Sison. “Schillebeeckx heeft mijn zoektocht naar geloof op velerlei wijzen verrijkt. Omdat zijn theologie altijd voortkomt uit het concrete, is hij in staat zijn gedachten te presenteren op een voor de mens en zijn ervaring relevante wijze. Robert Schreiter stelt dat het menselijke voor Schillebeeckx de koninklijke weg tot het goddelijke is. Schillebeeckx schreef in mijn exemplaar van Gods verhaal met mensen ‘voor Antonio, wees ook een ‘blijde theoloog’. En dat advies neem ik ter harte.”

MEDEDELINGEN UIT HET BESTUUR

Vergadering

Op dinsdag 12 januari kwam het bestuur van de Stichting bijeen voor haar halfjaarlijkse vergadering. Het jaarverslag van 2003 werd goedgekeurd, samen met de financiële cijfers van 2003 en de begroting voor 2004. Tevens werd op deze vergadering de benoeming van prof.dr. Mathijs Lamberigts tot bestuurslid goedgekeurd. De volgende vergadering vindt plaats in juni 2004.

Mathijs Lamberigts (KUL) toegetreten tot bestuur

Prof.dr. Mathijs Lamberigts heeft op uitnodiging van de Stichting zitting willen nemen in het bestuur. Lamberigts is decaan van de Faculteit der Godgeleerdheid aan de Katholieke Universiteit Leuven. Hij is als hoogleeraar werkzaam in de afdeling Geschiedenis van Kerk en Theologie en doet verder onderzoek voor het Centrum voor de Geschiedenis van de theologische faculteit te Leuven en voor het Centrum voor de Studie van het Jansenisme.

Fotobron: K.U.Leuven

Frans Slangen treedt terug als bestuurslid

Frans Slangen zal in juni 2004 terugtreden als bestuurslid van de Stichting. Slangen heeft de Stichting jarenlang een warm hart toegedragen. Door zijn positie als algemeen directeur van de KRO kon hij de verzoeken maken tussen de ‘academische’

Schillebeeckx en de taal van de geïnteresseerde leek. Het bestuur zal vanaf juni op zoek gaan naar een geschikte man of vrouw om zijn plaats in het bestuur in te nemen.

Fotobron: KRO

Jacobine Geel moeder geworden

Jacobine Geel, bestuurslid van de Stichting, is moeder geworden van een kerngezonde zoon: Jacco. Het bestuur van de Stichting wenst haar en haar gezin, namens allen die betrokken zijn bij het werk van de Stichting, alle goeds en gezondheid toe.

Fotobron: NCRV

COLOFON

**Uitgave van de Stichting Edward Schillebeeckx.
Verschijnt twee maal per jaar. Internet: www.kun.nl/Schillebeeckx**

DOELSTELLING

De Stichting wil het werk van Edward Schillebeeckx verzamelen, ordenen en bewaren en toegankelijk maken voor geïnteresseerden in kerk, universiteit en andere geledingen van de samenleving.

BESTUUR

Prof. dr. W.F.C.M. Derkse (voorzitter), E.H. M.G.A. Vijverberg (vice-voorzitter, Provinciaal van de Nederlandse provincie der Dominicanen), Drs. C.J.H.M. Oerlemans (penningmeester), E.H. A. Vaganée (Provinciaal van de Vlaamse provincie der Dominicanen), Drs. J.D.C. Geel, Drs. F.C.H. Slangen, Prof.dr. M. Lamberigts.

ADVISEURS

Prof. Mag. Dr. E.C.F.A. Schillebeeckx,
Prof. Dr. F.A. Maas.

EINDREDACTIE & SECRETARIAAT SES

Dhr. Frank Bosman
Voor reacties en suggesties kunt u schrijven naar:
Stichting Edward Schillebeeckx
Postbus 9103
NL-6500 HD Nijmegen
Fax.: 024-3611802; E-mail:
C.Sterkens@theo.kun.nl

STEUN

Uw financiële bijdrage is welkom op Rabo-rekening 38.70.35.125 of girorekening 442447 (Nederland) of

BBL-rekening 310-0237500-33 (België).
Rekeningnummers staan ten name van Stichting Edward Schillebeeckx te Nijmegen.

ADRES ONJUIST?

Indien uw naam en/of adres niet meer klopt, wilt u dan zo vriendelijk zijn uw juiste naam en/of adres aan ons door te geven? Indien u iemand kent die de nieuwsbrief wilt ontvangen - en deze persoon heeft de nieuwsbrief niet per post ontvangen - kunt u het op hetzelfde adres laten weten.

ISBN 90-807264-1-9

Ontwerp & druk: Macx Reclamestudio, Nijmegen

stichting
Edward Schillebeeckx

Als u geïnteresseerd bent in het werk van Edward Schillebeeckx en in de activiteiten van de Stichting, dan is het mogelijk de Nieuwsbrief gratis te ontvangen. U kunt de Nieuwsbrief aanvragen door onderstaande bon in te vullen en op te sturen naar het secretariaat van de Stichting. Deze bon niet insturen als u de nieuwsbrief per post ontvangt: u staat al in ons bestand.

Naam _____

Adres _____

Postcode en Woonplaats _____

Hoe bent u aan informatie over de Stichting Edward Schillebeeckx gekomen?

Ik heb reeds in mijn bezit Nieuwsbrief nummer _____

In plaats van deze bon kunt u ook een briefkaart naar het secretariaat sturen of even bellen.
Het adres is: Postbus 9103, NL-6500 HD Nijmegen, tel. 024 - 361 60 51

Uw financiële bijdrage is welkom op Postbanknummer 442 447 in Nederland en op bankrekening 310-0237500-33, Bank Brussel Lambert in België.

stichting **Edward Schillebeeckx**